DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA, DE

SPUTATIONE HY-POCHONDRIACORUM

Quam

AUSPICE DEO PROPITIO

Et Conſenſu atque Auctoritate Gratioſæ Facultatis Medicæ,

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

DN. D. MICHAELE ALBERTI

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB. CON-SILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBL. ORDIN. ACAD. NAT. CUR. COLLEGA, SOCIET. REG. BORUSS. SCIENT. SODALI, ETC.

DN. DECANO SUO SPECTATISSIMO,

Domino Patrono, Præceptore ac Promotore ſuo omni honoris cultu proſequen-

PRO LICENTIA

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVI-GIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQVE CONSUETIS

ANNO MDCCXXX. D. FEBRUAR.

PUBLICÆ AC PLACIDÆ ERUDITORUM VENTILATIONI SUBJICIET

AUCTOR RESPONDENS

JOHANNES MICHAEL STARCKLOF

GOTHANO-THURINGUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

PROLOGUS.

PLurima omnino mala ſunt, quæ ex vita otioſa & ſedentaria, diæta inprimis concurrente larga ac lauta, in corpus redundant humanum. Poſtquam enim Veterum victu ſimpliciore poſthabito, amor luxuriandi invaluit, & vita mollis, voluptuoſa præ laborioſa magis placuit, mirum exinde non eſt, quare ex hoc vitæ & diætæ genere mutato genera ſimul morborum augeſcere ceperint? Inter reliqua autem mala eminet famoſus ille & plurimis morbiferis phænomenis conſpicuus morbus,

quem in viris Malum hypochondriacum adpellamus. Cujus autem ſymptomata quum tot ac tanta ſint, ut eorum quodlibet novum quaſi morbum conſtituat, ideoque novam mereatur conſideratio-nem atque illuſtrationem: ego pro ſpecimine inaugurali illud hujus morbi accidens elegi, quod SPUTATIONEM MOLESTAM HYPOCHONDRIACORUM abſolvit; ejus ſcilicet nexum ætiologicum pro viribus deducturus. Quæ vero delineatio, quia rite fieri nequit, niſi collata totius Morbi hypochondriaci hiſtoria; eam hinc membris tribus ita pertractare lubet, ut membro I. HISTORIAM DICTI MORBI PRÆMITTAM; membro II. NEXUM SYMPTOMATUM ET PRÆCIPUE SPUTATIONIS ILLIUS MORBOSÆ ADJICIAM; membro III. DE METHODO CURANDI PAUCA SUBNECTAM. In hunc autem finem Patrem cœleſtem imploro, velit iſte laboribus meis ita adeſſe, ut in Nominis Sui gloriam & proximi ſalutem convertantur.

MEM-

Membrum I.
De Hiſtoria Mali Hypochondriaci.

NOn rarus aut novus morbus eſt, quem hic pertractare ſuſcepi; ſed admodum familiaris & inter ditiores, otioſiores & vitæ inprimis ſpeculabundæ deditos, notiſſimus. Cujus ſymptomata quia tanto numero tantaque ſæpius vehementia in uno ſubjecto ſe exſerunt, ut exinde antiquioribus medicis non raro impoſuerint: factum hinc eſt, ut iis vel mederi prorſus nequiverint, vel remediis perverſis ea in pejus ruere juverint. Quod autem veteres circa hunc morbum perſpicere non valuerunt, id noſtra ætate abundanter innotuit, & unde totus *hujus Mali* adparatus dependeat, ſatis eſt detectum. Primo omnium contigit, complexum tot ſymptomatum eruere celeberrimo illi Practico Anglicano, *Sydenhamio*. Hic enim ſolertiſſimus obſervator inventa cauſſa materiali hujus morbi, ultra 50. adflictionum ſpecies indicavit, quarum ſingulæ ſingulum novum morbum mentiuntur. Hujus veſtigia *Highmorus* ſolerter ſecutus arctiſſimum nexum Mali hypochondriaci cum Malo hyſterico demonſtravit, hæcque duo pro eodem morbo reputanda eſſe probavit. Neque penitus oblivioni tradenda eſt *Sennerti* ſententia, de hoc affectu. Omnium tandem feliciſſime & pro more ſuo ſolidiſſime *Ill. Stahlius*, hunc famoſum morbum ex incunabulis primis evoluturus, pro materiali ejus cauſſa induxit plenitu-

dinem ac ſpiſſitudinem ſanguinis, uti id videre eſt ex *Diſſert. de Malo hypochondriaco-hyſterico.* Quoniam ergo ex jam dictis adparet, quod hic morbus hodie ſat lucis habeat, & ego etiam facillime largior, quod Diſſert. inprimis Stahliana omni ex parte contineat, quod tam ad ejus cognitionem quam therapiam pertinet; poſſet hinc labor meus ſuperfluus videri & ab aliis dudum peractus. Aſt vero quum conatus hic primario eo tendat, ut ſpeciale Hypochondriacorum ſymptoma, *Sputationis* ſcilicet vitium eruatur: hoc autem ab aliis, quantum quidem conſtat, ſufficienter nondum ſit evolutum, nihilo tamen minus cum aliis phœnomenis ex eodem fonte prognoſcatur; operæ pretium judicavi, hac de re paulo ſpecialius mentem meam exponere. Quanquam autem inſtituti ratio non expoſcat, ut univerſam, totius morbi hiſtoriam prolixius enarrem, paucis tamen ea tangenda erunt, quæ ad ſcopum neceſſaria videbuntur. Atque inter hæc primo loco ſe offerunt ſubjecta, huic adfectui præcipue obnoxia. Concludi nimirum ex Prol. ad partem poteſt, a Malo hypochondriaco non facile corripi laborioſos, operarios, ruſticos, aut qui qualicunque corporis motu ſufficiente continuo conſumunt, quod per ſingulos dies ingerunt. Ejusmodi enim homines per conſtans ſui corporis exercitium efficiunt, ut debita proportio inter motum & humores movendos conſervetur, ſicque ſalva partium fluidarum tenuitate, ſalvoque ſolidarum robore & integritate, ſanitas obtineatur. Conſtituunt ergo potius ſubjectum morbi noſtri, homines, qui ab

hoc

hoc vitæ genere diſcedentes otio magis, quam par eſt, ac luxui vacant, quo humoribus feliciter vel potius infeliciter augendis anſa præbetur. Referendi huc cum primis ſunt litterati & qui plurimis ſpeculationibus vitam conterere amant. Quorum numerum generaliter augent omnes illi, qui ex cauſſis adlegatis eminenter plethorici facti, variaque molimina hæmorrhagica experiuntur; uti ſpecialiter melancholici, quorum temperamentum præ reliquis ad hunc morbum fovendum diſpoſitum habetur. Quare autem ſæpius molimina hæmorrhoidalia præcedant & quare eadem in juvenili jam ætate conſpirent; id ex membr. ſequ. magis eluceſcet. Symptomata quod concernit, ea plane multifaria & ſæpius atrociſſima deprehenduntur. Unde cum citato *Sydenhamo* aliisque Obſervatoribus adfirmare decet, non peculiares eſſe morbos, quos hinc inde Hypochondriaci adcuſant, quique vulgo tales habentur; ſed nudæ morbi hujus generalioris conſectatrices adflictiones. Variant autem eædem partim pro morbi invaleſcentis gradu, partim pro ſubjectorum conſtitutione diverſa. Siquidem ex his ſymptomatibus in uno homine plurima ſimul concurrunt & interdum magis exacerbata deprehenduntur, quam in alio: id quod ex majore vel minore ſubjectorum ſenſibilitate derivandum videtur. Sunt enim non pauci, qui incommoda magis ſurſum in capite experiuntur, indeque de continuo ejus ſtupore, dolore aut vertigine conqueruntur. Alii dolores potius ſentiunt circa pectus, anguentes, reſpirandi difficultatem,

tem, cardialgiam, palpitationem cordis; quemadmodum alii magis deorſum in abdomine ſævitiam hujus Mali perſentiſcunt. Non paucos etiam audies, in quibus negotium hæmorrhoidale vehementius urget, qui ob hanc rem minus proſpere cedentem dolores ſæpius experiuntur circa lumbos cum pathematibus colicis non raro complicatos. Quibus accedit torpor animi, imo in diſpoſitis mentis alienationes, melancholiæ &c. Præter autem dicta ſymptomata illud ſingulare & omnibus fere Hypochondriacis familiariſſimum adnotare decet, frequentiſſimam eorum videlicet *Sputationem:* unde dudum jam proverbium innotuit: *Hypochondriaci ſunt ſputatores.* Quam commune autem & apertum in his ſubjectis tantum non omnibus hoc eſt ſymtoma; tam obſcura tamen & intricata cauſſa videtur, cur alii plus hujus ſalivæ ante, alii poſt paſtum obſervent exſpuantque? Non ſane parvi momenti hæc res eſt, aut tanquam accidens fugitivo oculo intuendum. Ut enim hic non præmoneam, quanta cuilibet taliter ægroto incommoda faceſſat, ſuo loco uberius exponenda: hoc unum præmiſſum volo, quod talis modi Exſpuitio aliis maxime ſit nauſeoſa & facile contemtum excitare valeat. Quam ob cauſſam ii, qui per officii rationem a dominorum ac principum lateribus eſſe coguntur, hoc autem ſputationis moleſtæ vitio laborant, liberationem ab eodem magno cum deſiderio a Medicis expoſcunt. Quæ cum ita ſint, operæ pretium omnino videtur, ulterius in cauſſas ejusdem inquirere, & cui fini ſalivæ talis uberior excretio de-

ſtina-

ſtinata ſit, perſcrutari. Atque hæc res nos ducit ad membrum II. quo nexum ætiolog. evolvemus.

MEMBRUM II:
Nexum ætiologicum ſiſtens.

UTi multi alii morbi originem ſuam ex ſanguinis abundantia derivant; ita nec minus de Morbo hypochondriaco noſtro, & per conſequens ex parte de *Symptomate ejus Sputatorio* adſeverandum, quod ſuos natales debeat cauſſæ eidem. Id quod cum extra dubium eſſe judicem, nunc modo nexus propior tot ſymptomatum brevibus demonſtrandus venit; quo ſcilicet eruto, Sputationis Hypochondriacæ quoque fons ac ſcopus uberius pateſcat. Inter Phyſiologos conſtat, in ſingulis ætatibus per peculiarem Naturæ providentiam ad certos fines ſanguinis copiam parari; qua autem eo adaucta, ut corpori oneri eſſe incipiat, eandem naturam invitari, ut pro ejus depletione ac imminutione varias moliatur hæmorrhagias. Quare autem in Adfectu hypochondr. incommoda ex his naturæ motibus oriunda tragœdiam prius ludant in abdomine, quam in aliis corporis regionibus; id ex peculiari ſitu & ſtructura Venæ-portæ eſt deducendum. Quoniam videlicet truncus ejus ita eſt conſtitutus, ut ſurſum & deorſum ramos ac radices ſuas exporrigat atque diſpergat; enaſcitur hinc aptitudo, qua facillime variæ turbæ & motus & conſiſtentiæ ſanguinis ſuboriri poſſint. Quamvis enim ſanguini

ex ramis majoribus & minoribus per inteſtina, lienem, ventriculum, veſicam, in feminis uterum, diſſeminatis, facilior pateat reditus ad adhuc majores, ex iisq; in truncum: ex hoc tamen longe difficilius iterum minores ad hepar tendentes ramulos intrat, ſpiſſioris præcipue indolis exiſtens. Quæ difficultas per id augetur, quod hæc vena non talibus, ac aliæ venæ, valvulis ſit prædita, ad progreſſum ſanguinis alias plurimum juvantibus: unde ſtatim ratio clara eſt, quare dictus ſanguis hic ita facile ſtagnare poſſit, & quare tot ſymptomatum primordia in hac vena ſint quærenda? Verum ut ſucceſſus infelix horum ſymptomatum, ordine innoteſcat, innuere convenit, quod tres primariæ corporis noſtri cavitates, abdomen inquam, pectus & caput, ſenſim de hoc Malo participent. Ubi nimirum humorum abundantia eo adcrevit, ut proportio eos inter & motum ceſſaverit, indeque ſtagnationes, infarctus imo ſtaſes plenariæ eſſent metuendæ; natura ſpectatorem otioſum agere nec vult nec poteſt, ſed variis motibus ſpaſticis hæmorrhagias ſinceras expedire, aut ſanguinem ſtagnantem promovere, & hac ratione illa damna præcavere adnititur. Quoniam autem V. portæ ad ejusmodi mala fovenda præ ceteris habilis deprehenditur; ætas inſuper ſubjectorum plerumque convenit ad fluxum hæmorrhoidalem; molimina hinc prius vergunt ad inferiora. Qui labor naturæ ubi felicem nanciſcitur eventum, & ſufficiens ſanguinis portio hac via eliminatur, dolores illi ſpaſtici & preſſorii ordinarie mox evaneſcunt: *conf. D. D. Præſidis Tract. de Hæmorrhoidibus p. 374. ſeq. de Hæmor-*

morrhoidibus Medicina Hypochondriacorum. Quod ſi autem res minus proſpere cedat, contingunt preſſo pede ſanguinis regurgitationes, & translationes in alia loca vaſorum diſtenſiones, infarctus aliaque plura damna. Contra quæ diſſipanda ubi natura novos motus inſtituit, & vaſa coarctando ſanguinem proprimere tentat; inteſtina & viſcera connexa valdopere adfliguntur: unde ſimul nexus elucet reliquorum, ſymptomatum in abdomine maxime ſævientium. Eadem natura ſpe ſua plethoræ hac via imminuendæ fruſtrata nunc ſanguinem incipit altius dirigere, & molitur ejus portionem modo per vaſa brevia in ventriculum exprimere, ſicque vomitu cruento rejicere; modo per pulmones Hæmoptyſin tentare. Et circa hæc nova molimina novæ ſentiuntur dolorum ſpecies, ubi e. g. ex ſanguinis reſtrictione ſuper ventriculum crebriores ejus incuſantur depravationes, preſſiones, nauſeæ, cardialgiæ; *conf. Bartholinus Cent. 1. hiſt. 87. A. N. C. dec. 1. An. X. obſ. 20.* aut pulmonum reſpectu inducuntur anxietates præcordiorum, ſpirandi difficultas, puncturæ, palpitationes cordis &c. Nec hic loci fine ſuo potita natura congerit tandem ſanguinem verſus caput, ſub hac itidem intentione, ut imminutio qualiscunque per Hæmorrhagias narium obtineatur; unde demum dolores cephalalgici, otalgici, odontalgici, & quæ ſunt alia, oboriuntur pathemata. Et ex hoc ſpecialis humorum congeſtionis fonte verſus ſuperiora merito derivatur *Ptyalismus Hypochondriacus*; ad cujus conſiderationem ſpecialiorem nunc transgredior. Ante omnia autem indicandum,

 quod

quod per hunc Ptyalismum intelligam *Copioſam ſalivæ excretionem vel ſaltim in os effuſionem modo jejuno, modo cibis repleto ſtomacho, Hypochondriacis maribus præcipue familiarem, ex reſtrictione humorum verſus ſuperiora ortam & ad certos fines a natura inſtitutam.* Quem deſcriptionis ordinem quia in hac materia pertractanda ſervare placet; occurrunt 1) *genus*, quod eſt uberior ſalivæ excretio: ubi perpendendum brevibus, quid ſit ſaliva & quomodo illius contingat ſecretio; 2) *differentia ſpecifica*, qua Hypochondriacorum maſculorum inprimis accidens obſervatur & hac quidem differentia, ut alii ſaturato, alii jejuno ventriculo id magis experiantur: ubi de cauſſa talis diverſitatis inquirendum; 3) *cauſſa formalis*, videlicet humorum reſtrictio verſus ſuperiores partes; 4) *cauſſa finalis*, quæ erit recenſenda; 5) *cauſſa efficiens*, quæ eſt principium corporis movens rationale. Ad primum momentum, nempe ad ſalivæ uberiorem excretionem quod attinet, de ipſa ſaliva ſciendum eſt, ipſam liquorem eſſe utiliſſimum, ex parco & ſubtili principio ſalino & copioſo aquoſo conſtantem, in ore & faucibus ſecretum ciborumque reſolutioni ac oris humectationi deſtinatum. Veterum quidem non nulli ſalivam pro humore pure excrementitio habuerunt, quoniam intra fauces exprimeretur; quum autem ejus hic loci expreſſio non fiat, ut exſpuatur ſed potius, ut deglutiatur ſicque in ventriculo uſum reſolutorium exſerat: recentiores hinc contra illos laudabilitatem ſatis explicuerunt & comprobaverunt: *conf. D. D. Præſid. Phyſiolog. cap. III. ſ. CI.* Quamvis autem in genere de

Sa-

Saliva merito prædicari poſſit, quod ſit liquor limpidus; differt tamen hæc ejus tenuitas pro diverſa glandularum, in quibus ſecernitur, conſtitutione, ubi e. g. illa, quæ ex tonſillis provenit ſpiſſior eſt ea, quæ ex reliquis glandulis exprimitur; *conf. Stabl. Theor. Med. p. 1369. ſq.* Differt ad hoc limpiditas hæcce æque ac laudabilitas pro ratione ſubjectorum, quando e. g. in ſucculentis, fluidos humores habentibus, fluidior eſt, in melancholicis autem & iis, qui ſpiſſo gaudent ſanguine, ſpiſſior etiam & tenacior deprehenditur. Uti porro Scorbutici, Lue venerea infecti, aliaque diſtincta & qualificata humorum impuritate præditi ex ſanguinis ſui indole pravam, impuram ac fœtidam exſpuunt ſalivam. Quod ad principia ſalivæ conſtitutiva, pateſcit ex ejus ſcrutatione chymica, quod conſtet ex paucis particulis ſalinis, multis autem aqueis adeo, ut juxta *Nent. in Phyſiol. cap. IV. p. 156.* in una Salivæ unica vix tria Salis grana contineantur. *conf. Schurigii Sialogia & Græf de Succo Pancreatico.* Secernitur porro ſaliva in diverſis glandulis ac per ductus certos ſalivales in os effunditur, & quidem mediante ſubtili earum conſtrictione: unde ratio adparet, cur medicamenta quædam copioſiorem ſalivæ adfluxum & effluxum concitent; uti ſunt maſticatoria &c. dum ſcilicet ſale ſuo ſubtili membranas glandularum nerveas ſtimulando, eas ad majorem ſtricturam excitant, quam, accedente ob ſtimulationem copioſiore adfluxu, copioſior etiam ſequitur excretio. *vid. D. D. Præſidis Tract. de Medicamentorum modo operandi* &c. ubi de *maſticatoriis* ſermo occurrit:

 Com-

Communiter vero in ſtatu ſano ſpontaneo actu ſaliva copioſius in os effunditur tempore maſticationis, aut ubi quis ferculum ſibi gratum vel adſpicit vel de eo tantum audit. Prius ſalivæ uſum egregie demonſtrat, qui præcipuus eſt ciborum reſolutio; poſterius autem cauſſam efficientem hujus ſalivæ excretionis comprobat. Quodſi enim quid ex nudo adſpectu cibi grati mox uberiorem ſalivæ in os effluxum experiatur; hoc autem phænomenon judicium de aliqua re, adpetentiam, ſcientiam & electionem ejus involvat, quæ omnia principii rationalis ſunt prædicata: ſequitur exinde, negotium hocce motui ſoli maxillarum non eſſe adſcribendum; de qua re *vid. D. D. Præſid. Tract. de Maſticatione. conf. Ejusd. Philoſophi*ſch und *Medicini*ſche Schrifften *p. 495. ſeq.* Præterea autem, quæ diximus, in diverſis adhuc caſibus ejusmodi copioſior ſalivæ excretio contingit, etſi non ordinarie, in ſtatu morboſo; quam ideo Ptyaliſmum vocamus, quæ autem Sputatio ſpontanea bene diſtinguenda eſt ab artificiali & coacta, remediis mediantibus interdum conſulto provocata, ad nos autem non attinens. Obſervatur nimirum non raro talis Sputatio ſeu Salivatio in hominibus de cetero ſanis circa æquinoctium autumnale, ubi ſub diuturnæ ſalivæ exſpuitione corpus a variis ſordibus liberatur; quam obſervationem exhibet *B. Richterus* im Unterricht von Erkäntniß des Menſchen *p. 367. ſ. 18.* Similis Ptyaliſmus ſpontaneus contingit nec minus in quibusdam morbis e. g. Variolis, qui ideo itidem ſalutaribus excretionibus eſt adnumerandus, quia variæ impuritates per eundem e cor-

corpore proſcribuntur. Et huc cumprimis pertinet Ptyaliſmus ſeu Sputatio Hypochondriacorum, cujus illuſtratio uberior nunc eſt ſuppeditanda. Generalius jam in antecedentibus dictus eſt nexus & cauſſa Sputationis frequentioris, modo in ſtatu ſano, modo in morboſo hinc inde occurrentis; ideoque hic ſpecialius inquirendum, quare Hypochondriaci alii plus exſpuant mane & ventriculo jejuno, alii autem plus poſt paſtum; *conf. Excell. Junck. Tab. Med. XXXVI. p. 316.* Cujus rei cauſſa ut magis eluceſcat, præmonenda quædam & ex antecedentibus repetenda judico. Malum hypochondriacum pro cauſſa materiali agnoſcit ſanguinem plenum & ſpiſſum, cujus effectus & malæ conſequentiæ in abdomine & præcipue in viſceribus cum V. portæ connexis ſe exſerunt. Hi autem effectus periculoſi ne certiſſime ſequantur, natura ſanguinem hunc ſpiſſum variis motibus ſpaſticis per vaſa ac partes transprimit: qui demum locum in abdomine non amplius habens congeritur copioſius verſus ſuperiora. Et hæc eſt cauſſa occaſionalis, qua majorem humorum ad hæc loca directionem copioſiores ſalivæ ſequuntur ſe- & excretiones: unde ſimul obſervare eſt, quod in Hypochondriacis quibusdam, ubi præcipue Malum eſt inveteratum & Melancholiæ quid concurrit, lacrymæ ſæpius largiter effundantur; quia ſcilicet ex eadem cauſſa uberioris ad ſuperiora humorum congeſtionis major lacrymarum copia excernitur. Quod ergo ipſam illam quæſtionem intricatam concernit, quare Hypochondriaci tantum non omnes modo ſalivam largiorem ſentiant

ant ante paſtum, modo autem poſt paſtum; hic peculiarem ſubeſſe naturæ reſpectum & finem judicamus, videlicet aut ad cruditates in ventriculo obvias, aut ad cibum ingeſtum & difficilem horum concoctionem in hiſce ſubjectis. Ex ſymptomatibus enim horum hominum illud etiam notum eſt, quod in plurimis concoctio & digeſtio mala ſit accuſanda; id quod digeſtionis vitium partim ab atonia ventriculi, partim a denegata ejus ſufficiente humiditate ex ſanguine ſpiſſiore oriunda, dependere facillime concedimus. Quando id propter proclive eſt, quod ex hoc ventriculi vitio impuritates & cruditates facile cumulentur, quæ poſteriorem digeſtionem de novo pesſundare aptæ ſunt; hinc natura tunc temporis, ubi a digeſtionis opere libera eſt, ſalivæ materiam uberius advehit, ut ea deglutita ejusmodi cruditates ventriculo jejuno eo felicius reſolvantur & abſtergantur. Et quamvis non ſit abnegandum & ex ſuperioribus jam pateſcat, quod hæc ſaliva pro conditione ſanguinis ſpiſſioris, diverſitate ſubjectorum, & glandularum etiam diverſa habilitate, ſæpius ſat mucoſa ſit; permanet tamen reſpectus naturæ ſalvus & finis abſterſorius perennans. Quod enim mucoſitatem Salivæ reſpicit, ea præter dictas cauſſas etiam ex eo dependet, quod hujus ſequeſtratio, uti aliæ actiones vitales, continuo ſuccedat; & quando non omni tempore in finem deſtinatum impenditur, noctu præcipue; ex hac remora facile ſpiſſeſcat & in mucum abeat tenacem, qui ideo ſcopo abſterſorio quidem non amplius reſpondet, ſed mane potius ſputi nomine ſcreatu

venit

venit removendus; id quod autem æque in hominibus ſanioribus, quam in Subjectis Hypochondriacis evenire ſolet. Ad hæc porro, quod eſt momentum ſecundum, quia in Hypochondriacis Saliva ſemper largius & copioſius ſecernitur ex cauſſis ſupra jam adlegatis; ea potiſſimum, quæ poſt dicti muci rejectionem iterum nova ſequeſtratur & in os ad deglutitionem effunditur, hujus explet vicem pro eoque naturæ fine quantum poſſibile obtinendo ſatisfacit. Nec tamen ex hoc ſtomachi vitio fluere videtur adſertio, qua prima Mali hypochondriaci origo ex hoc fonte deducitur: quippe quod potius ceu conſequens cauſſarum prægreſſarum, quas ſub initio hujus Membri II. citavimus, eſt reputandum. Quando autem verum omnino eſt, quod qualis digeſtio talis chylus, & qualis chylus talis humorum conſtitutio; ex hoc capite lubentiſſime largimur, quod dictum Malum Hypochondriacum ſtomacho male habente peſſime foveatur, nutriatur & niſi huic rite medeamur, quotidie augeatur. Et ſic unius poſitio non involvit alterius remotionem. Sed redeamus ad quæſtionem alteram, quare Hypochondriacorum non pauci Salivam copioſiorem poſt paſtum obſervent? Eandem nimirum naturæ intentionem & hic adlegare decet: ſiquidem eadem, quia novit concoctionis negotium in his ſubjectis ægre & ſegniter ſuccedere propter denegatam ventriculi ſufficientem humiditatem, propter tonum ejus etiam plerumque nimis labefactatum aliaque obſtacula; hunc defectum aliqualiter uberiori Salivæ adfuſione compenſare, ſicque digeſtionem

 ad-

adjuvare & facilitare adlaborat. Quo plane reſpectu natura ipſa præſtare adnititur, quod Hypochondriaci communiter negligunt, id eſt, eos admonere, ut cum cibis non ſolum potum ſufficientem adſumant, ſed etiam poſt bibendo illos diluere, hocque modo eorum reſolutionem intimiorem promovere cooperentur. Ceterum ex eodem fundamento ventriculi depravati, quod incidenter dictum volo, ratio mihi videtur reddi poſſe duplicis illius phænomeni; ubi ſcilicet Hypochondriaci nunc adpetitum inſignem habent & plane voraces ſunt, nunc autem nauſeam maximam ut, ſi interdum ſe ad cibum ſumendum omnino adplicare velint, ipſi vere evomere incipiant. Aut nimirum cruditates in ventriculo adhuc hærent; in quarum reſolutione dum natura occupata eſt, alimenta inde nova adſumere maximopere adverſatur & abhorret, ut quæ eandem ſaburram citius augere & cumulare facerent. Aut concoctionis opus ita eſt depravatum, ut ingeſta fere indigeſta ejiciantur, id quod non raro contingit: unde ergo, dum nutritio valde læſa & impedita deprehenditur, voluntas edendi & bibendi major omnino requiritur, ne corpus alimentis vel nutritionis materia prorſus deſtituatur. Et ſic illuſtratis breviter cauſſis & Mali & Ptyalismi Hypochondr. pergo ad tractationem ejus practicam.

Membrum III.
De Methodo curandi.

QUod ſi de methodo medendi pauca adhuc dicenda veniant, Cautelam illam practicam præmitten-

tendam arbitror, qua Medicum rationalem decet uti in aliis morbis, ita & in Adfectu Hypochondriaco, non tam ſymptomata quam fundamentum morbi prius reſpicere. Ex quo latere ſponte fluit intuitu *Symptomatis noſtri Sputatorii*, quod, ſi quis illud extirpare voluerit, is totius Morbi Hypochondriaci cauſſam fundamentalem adgredi & quantum poſſibile, eam ante omnia removere debeat. Abſurdum exinde non videbitur, ubi pro tollenda hacce Hypochondriacorum *Sputatione* morboſa methodum generalem & ſolitam, quæ ad univerſum illud Malum quadrat, commendo. Quum autem de eo pluribus jam ſit evictum, quod cauſſa ipſius materialis hæreat in plenitudine & Spiſſitudine ſanguinis, qua ſucceſſive totus adparatus tot moliminum activorum, ſpaſticorum, congeſtoriorum; nec non regurgitationum paſſivarum, ſtagnationum, infarctuum provocatur: hinc momenta hæcce duo inprimis ſunt conſideranda, & quomodo illis medeamur, uberius meditandum. Univerſum videlicet curationis negotium eo redit, ut ante omnia plethora imminuatur; quo poſtmodum vaſis onere ſuo aliquantulum liberatis reliquus ſanguis eo promptius circulari ſimulque ejus attenuatio facilior obtineri queat. Hæc autem ſanguinis abundantia alia non via felicius & citius imminuitur, quam per Venæſectionem ſufficientem & repetitam: id quod momentum niſi probe obſervetur & præmittatur, nec intentioni naturæ ſit ſatis, nec medicamina pro reſolvendo ſanguine ſpiſſo ordinanda, finem debitum nanciſcuntur. Peracta hacce & præmiſſa ſangui-

[illegible]one, in uſum trahantur remedia, quæ ſa[illegible]nem ſpiſſum diluere, incidere & attenuare juvant. Faciunt huc potus liberalior, ſed temperatior & liquidior, inprimis calidus e. g. Coffée, Thée &c. qui facilius maſſam ſanguinis ingrediens cum eaque mixtus, illam feliciter diluit & fluxiliorem reddit. Porro huc præ ceteris pertinent Eſſentiæ variæ ex Rd. & Hb. reſolventibus paratæ; n[illegible] Salia digeſtiva vel media dicta, quæ incidendo & humores ſpiſſos diſcontinuando operantur eosque fortius reſolvunt. Cumprimis etiam hic comendandæ veniunt Laxationes illæ leniores, quæ per epicraſin operari dicuntur; ſiquidem hæ itidem ex ſpeciebus reſolventibus & laxantibus compoſitæ efficaciam ſuam in humores non ſolum exſerunt, ſed & ſimul primas vias abſtergunt ac impuritates leniter educunt. Quas ergo laxationes eo magis ſuademus, quo plus levaminis & auxilii pro Sputatione Hypochondriacorum inde ſperandum novimus. Clyſmata nec minus eximiam interdum habent utilitatem, quæ autem emolliente magis & demulcente ſcopo adhibenda ſunt, ubi ſcilicet vel alvi ſiccitas vel torminum abdominalium atrocitas eadem expoſcere videtur; quorum autem loco, ſi quibusdam pilularum uſus magis placet, tales poſſunt ſubſtitui, quæ non draſticam, ſed leniorem exhibent virtutem. Maximum porro Hypochondriacis emolumentum præſtabit, qui partes eorum ſolidas utplurimum nimis diſtentas & labefactatas ſublevare & per ſic dicta tonica, juſto tempore & legitima doſi propinata, roborare ſciverit. Seligimus in hunc finem mo-

do

do Crocum Martis aperit. Stahlii tenerum, & Tinct. Martis Ludov. nec non Mixturam tonico nervin. Stahl. quæ præ ceteris tutioris uſus deprehenduntur. Cort. Caſcarill. ſingularem etiam laudem meretur, uti & Millefol. in decoct. vel Eſſent. uſurpatum; nam utraque leniter adſtringendo tonum tutiſſime roborant. Indicantur ad hæc ſæpiſſime in Adfectu hypoch. talia remedia, quæ orgasmum ſanguinis temperare & dolores ſpaſticos mitigare valent; cui ſcopo præcipue inſerviunt Nitroſa, Cinnabarina; & niſi hæc ſufficiant, in caſu urgente Anodyna lenia quibuscum Spec. de Hyacinth. pauciſſimis granis miſceri poſſunt. Et hæc præcipua viſa ſunt medicamina, quæ pro ſublevando, & ſi fieri poſſit aliquando prorſus eradicando Morbo hypoch. commendari conſultum duxi. Ne vero mihi ipſi circa methodum præſcriptam confidere nimiam videar, merito iterum in hac re provoco ad *Diſſert. Stahlianam de Malo Hypochondriaco-hyſterico.* Cum qua autem adprime conferendam ſuadeo *Diſſert. mere practicam D. D. Præſid. de Therapia Mali Hypochondriaci;* quæ utraque Methodi noſtræ defectum omni ex parte compenſabit. Verum enim vero quamvis omni adſtruam jure, quod citatus medicaminū ſelectus plurimum valeat pro mitigandis hujus Mali ſymtomatibus; reticendum tamen ſimul non eſt, ipſum plenariam neutiquam abſolvere curationem. Tantum enim abeſt, ut hic Morbus, ubi ſemel firmas radices egit, nudis medicamentis funditus tollatur, ut potius quotidianum Medicorum ſcandalum audiat. Perſpexerunt hoc plures Practici accuratiores & cordatiores,

 ideo-

ideoque aliud longe vilius, aſt ſolidius medium, cum medicamentorum uſu ubique conjungendum ſuaſerunt: Laborem puto & exercitium corporis, quo mediante & medicaminum efficacia fortior & curationis ſcopus firmior deprehendatur. Ex pluribus ſufficiant verba in hanc rem ipſius *D. D. Præſidis* in jam adlegata *Diſſert. de Therapia Mali hypoch. ſ. XXXIIX.* ita ſonantia: *Ut maſſa ſanguinis mobilior reddatur, duo ſufficiunt adminicula; nimirum, ut Hypochondriaci ſufficienter bibant: deinde a conſueta nimia deſidia abſtineant, & corpus per motus voluntarios exerceant. Quo faciunt motus ambulatorii, moderatæ equitationes & vecturæ, imo ut ſe in trahenda ſerra, diffindendis lignis, aliisque laboribus, ſub moderata tamen continentia agiles ſiſtant &c. conf. Ejusd. diſp. de Longævitate ex Motu Corporis, & Hygiene cap. IX. de Motu Medicina Corporis.* Et plane ſi dicendum, quod res eſt, veritas hujus adſerti & a priori ſat probabilis cuilibet Medicinæ tyroni videri poteſt, & a poſteriori per experientiam quotidie magis confirmatur. Verum non fert inſtituti ratio, hic loci prolixius attingere dubia & objectiones nonnullorum Practicorum, quas ex variis reſpectibus & falſis conceptibus contra laudatum conſilium de corpore movendo proferunt. Nec mens eſt pluribus recenſere obſtacula, quæ ex parte ægrotorum occurrunt; ubi alii ex fide vulgari omnes morborum cauſſas in ſanguinis impuritate quærentes, longe facilius expetunt & hauriunt medicamina plurima, quæ pro depurando & corrigendo ſanguine præſcribuntur, quam ut huic conſilio viliori fidem attribuant. Alii contra, rei veritatem ſat

bene

bene capiunt, ex prætextu autem teneritudinis, vitæ conditionis aliarumque cauſſarum vix eo adduci poſſunt, ut vitam ſuam, molliorem & commodiorem deſerentes, mobiliorem incipiant; unde plane non mirandum, ſi hic morbus plurimis prorſus incurabilis creditus fuerit. Sed hoc ſolum ex re noſtra eſſe videtur, ut paucis adhuc demonſtremus, quid in genere motus & labor corporis ad ſanitatem conferat, & quomodo in ſpecie pro Morbo noſtro ſolidius curando contribuat. Uſus nimirum hujusce motus reſpicit modo partes corporis ſolidas, dum illæ ſub crebriore contractione, extenſione & retractione ſemper majorem flexilitatem, firmitatem atque robur acquirunt: modo partes fluidas, quippe quæ, ubi per fibrarum ita contractarum aut extenſarum poros transprimuntur & conquaſſantur, fluxiliores inſimul & tenuiores redduntur; quo ipſo calor debitus non modo conſervatur, ſed omnes ſe- & excretiones promptius ſuccedunt. Quum inſuper ſub hoc corporis labore reſpiratio valde intendatur, nec non cordis pulſus augeatur; cernere hinc licet, quantum & hæc viſcera ad progreſſum, reſolutionem & fluxilitatem contribuant; ubi videlicet is per pulmonum poros ſatis vegete perpreſſus & ſubtiliſatus, cordis poſthac motu fortiore eo felicius in reliquas partes propellitur & in toto corpore circumagitur. Manifeſtum hinc inde eſt, quod, indole partium fluidarum & ſolidarum ita bene conſtituta, bene etiam ſuccedentibus actionibus vitalibus & naturalibus; ſtagnationes humorum, infarctus aliaque mala nulla ſint timenda, ſed corpus potius

us ſalvum & ſanitas integra ſervetur. Et hoc eſt, quod a poſteriori innumeris exemplis, ne dicam, tota hominum ruſticorum multitudine abundanter confirmatur, ut qui ſub laboribus ſuis graviſſimis optima ac conſtantiſſima ordinarie fruuntur ſanitate. Ad quod accedunt exempla plurima ægrotorum, qui ſcilicet Morbo huic ita impliciti fuerunt, ut eorum res fere conclamata videretur, qui autem ſolo ſæpius corporis motu rite, ſufficienter & conſtanter adminiſtrato, toti ſani ſunt reſtituti. Unde tandem colligere licebit, Medicum rationalem & conſcientioſum tum taliter ægroto, tum Artis famæ optime conſulere, ſi cum medicaminum uſu laudatum corporis motum ubique combinandum ſuadeat: quo fundamento morbi ita ſolide impugnato & ſublato, ſymptomata concidant atque remittant. Siquidem verum eſt & manet, quod ſpes ſuperſit nulla vel Symptoma noſtrum Sputatorium eradicandi, cum aliis arctiſſime cohærens & ex eodem fonte proveniens, niſi prius cauſſa antecedens & principalis extirpetur ac removeatur. Sed hæc ſufficiant tam theoretice, quam practice de cauſſis, ſymptomatibus & inprimis Sputatione Hypochondriacorum acta. Offerimus quod ſupereſt, gratias humillimas Deo benigniſſimo pro præſtito divino, adjutorio precibus inſimul ardentibus Ipſum rogantes, ut omnia faciat cedere in Sancti ſui nominis gloriam & qualemcunque proximi ſalutem.

(o)